

and society: problems and prospects”: conference proceedings (Bratislava, Slovakia, November 3, 2023). Bratislava, Slovakia: Scholarly Publisher ICSSH, 2023. 2023. С. 58-59.

4. Лазор О. Д. Лазор О. Я., Іськів І.З. Оптимізація класифікації посад державної служби в Україні. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2023. Вип. 37. С. 60-66. DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.37.11>

5. Методика проведення класифікації посад державної служби : наказ НАДС від 30.09.2020 р. № 187-20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

6. Методика проведення класифікації посад державної служби : наказ НАДС від 30.12.2025 р. № 164-25. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо впровадження єдиних підходів в оплаті праці державних службовців на основі класифікації посад: Закон України від 11.03.2025 р. № 4282-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

8. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

9. Про підготовку до запровадження умов оплати праці державних службовців на основі класифікації посад : постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2023 р. № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

DOI 10.70286/ISU-14.01.2026.008

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Чуркіна Ірина

д.е.н., професор

Голіщенко Сергій

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Кафедра менеджменту та інновацій

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова, Україна

В умовах глобальної цифровізації, прискореного технологічного розвитку та трансформації бізнес-процесів питання ефективного управління набувають особливої значущості. Сучасні моделі інноваційного управління формуються не ізольовано, а спираються на еволюцію управлінської думки, що пройшла шлях від класичних шкіл менеджменту до гнучких, цифрово орієнтованих підходів. Усвідомлення історичного розвитку менеджменту дає змогу глибше зрозуміти логіку виникнення сучасних управлінських концепцій, механізми їх адаптації до змін зовнішнього середовища та причини трансформації управлінських інструментів у цифрову епоху.

Актуальність теми зумовлена також потребою підприємств і організацій у формуванні інноваційних моделей управління, здатних забезпечити конкурентоспроможність, стійкість та гнучкість в умовах невизначеності, цифрових ризиків і швидкої зміни ринкових вимог. Аналіз впливу історичних етапів розвитку менеджменту на сучасні цифрові управлінські практики дозволяє виявити спадкоємність управлінських принципів, оцінити їх трансформацію та визначити найбільш ефективні підходи до впровадження інновацій.

Крім того, вивчення цієї теми є важливим з точки зору наукового узагальнення та практичного застосування результатів, оскільки сприяє формуванню цілісного бачення менеджменту як динамічної системи знань, що еволюціонує під впливом технологічного прогресу. Це робить дослідження історичного розвитку менеджменту та його впливу на інноваційні моделі управління у цифрову епоху своєчасним і значущим як для теорії, так і для практики сучасного управління.

Менеджмент як наукова дисципліна сформувався у процесі розвитку суспільного виробництва та ускладнення соціально-економічних систем. Його становлення зумовлене об'єктивною потребою в раціональній організації спільної діяльності людей, координації ресурсів і досягненні поставлених цілей в умовах обмеженості часу, капіталу та інформації. У теоретичному аспекті менеджмент розглядається як система знань про принципи, методи та механізми управління організаціями, що функціонують у динамічному зовнішньому середовищі.

Теоретичні засади менеджменту базуються на міждисциплінарному підході, що поєднує економічну теорію, соціологію, психологію, теорію організацій, кібернетику та інформатику. Це зумовлює комплексний характер управлінських рішень і дозволяє враховувати як економічні, так і соціально-поведінкові чинники. Ключовими елементами теорії менеджменту є функції управління (планування, організація, мотивація, координація та контроль), принципи управління, організаційні структури, методи прийняття рішень і механізми зворотного зв'язку.

Еволюція менеджменту як науки відображає зміни в умовах господарювання та рівні розвитку продуктивних сил. На початкових етапах домінували емпіричні підходи до управління, засновані на практичному досвіді та інтуїції керівників. З розвитком індустріального виробництва сформувалися перші науково обґрунтовані концепції управління, що зосереджувалися на підвищенні продуктивності праці, стандартизації процесів і чіткому розподілі управлінських функцій.

Класичні теорії управління стали першою спробою наукового осмислення управлінської діяльності. Представники наукового управління, зокрема Ф. Тейлор [1], зосереджували увагу на підвищенні ефективності виробничих процесів шляхом стандартизації операцій, нормування праці та чіткого розподілу функцій між керівниками і виконавцями. Адміністративна школа А. Файоля [2] сформулювала універсальні функції та принципи управління, що

заклали основу ієрархічних організаційних моделей. Концепція бюрократичного управління М. Вебера [3] сприяла впровадженню формалізованих правил, чіткої системи підпорядкування та раціональної організаційної структури, що забезпечувало стабільність і передбачуваність діяльності організацій.

Подальший розвиток менеджменту супроводжувався поступовим усвідомленням ролі людського чинника в управлінні. Це зумовило перехід від суто технократичних підходів до концепцій, орієнтованих на мотивацію, комунікацію та соціальну взаємодію в організаціях. Водночас ускладнення організаційних систем сприяло формуванню системного та ситуаційного підходів, які розглядають організацію як відкриту систему, що постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем.

Подальший етап розвитку менеджменту пов'язаний із формуванням поведінкових і соціально-психологічних підходів, які змістили акцент з технічних аспектів управління на людину як ключовий елемент організації. Дослідження Е. Мейо [4] довели значущість соціальних факторів, міжособистісних відносин і морально-психологічного клімату для продуктивності праці. Теорії мотивації та лідерства, розроблені Д. МакГрегором, А. Маслоу та Ф. Герцбергом, сприяли усвідомленню ролі потреб, цінностей і поведінки персоналу в досягненні організаційних цілей. Це зумовило розвиток демократичних стилів управління та посилення уваги до людського капіталу.

Починаючи з середини XX століття в умовах ускладнення економічних систем сформувалися системний і ситуаційний підходи до управління. Системний підхід розглядає організацію як цілісну відкриту систему, елементи якої перебувають у постійній взаємодії між собою та з зовнішнім середовищем. Це дозволило комплексно оцінювати управлінські рішення та враховувати багатофакторний характер впливів. Ситуаційний підхід, у свою чергу, заперечує універсальність управлінських рішень і наголошує на необхідності вибору методів управління залежно від конкретних умов, що підвищує гнучкість і адаптивність менеджменту [5].

Наступним етапом еволюції менеджменту став перехід до постіндустріальної парадигми управління, що відбувався під впливом глобалізації, розвитку інформаційних технологій і зростання ролі знань та інновацій. Управління дедалі більше орієнтується на стратегічне бачення, інноваційну діяльність, мережеві форми організації та використання цифрових технологій. Замість жорстких ієрархічних структур поширюються гнучкі, проектні та командні моделі, а ключовим ресурсом стає інтелектуальний та креативний потенціал персоналу.

У другій половині XX - на початку XXI століття менеджмент зазнав суттєвої трансформації під впливом глобалізації, інноваційного розвитку та інформаційних технологій. Управління дедалі більше орієнтується на стратегічне мислення, гнучкість і здатність до змін. Сучасна теорія менеджменту еволюціонує шляхом інтеграції підходів економіки знань, інноваційного та стратегічного управління, формуючи методологічну основу для розроблення ефективних управлінських моделей у цифрову епоху.

Основні етапи історичного розвитку менеджменту демонструють поступовий перехід від механістичних і регламентованих підходів до комплексних, людиноцентричних і адаптивних моделей управління. Це створило методологічне підґрунтя для формування сучасних інноваційних моделей менеджменту, що відповідають викликам цифрової та постіндустріальної економіки [6].

Еволюція менеджменту як науки відображає безперервний процес адаптації управлінської думки до змін соціально-економічних умов. Осмислення теоретичних засад і історичного розвитку менеджменту є необхідною передумовою для розуміння сучасних інноваційних моделей управління та визначення напрямів їх подальшого розвитку.

Сучасний менеджмент зазнає глибокої трансформації під впливом цифровізації економіки та інформаційних технологій, що створює нові виклики та можливості для організацій усіх секторів. Цифрова епоха характеризується прискореною обробкою великих обсягів даних, автоматизацією бізнес-процесів, широким застосуванням штучного інтелекту, хмарних технологій, мобільних платформ та інших цифрових інструментів, що кардинально змінюють спосіб організації управлінських функцій.

У цих умовах роль менеджера змінюється: від адміністративного контролю та розподілу ресурсів до координування інноваційних процесів, розвитку цифрових компетенцій команди та управління знаннями. Прийняття управлінських рішень стає дедалі більш аналітичним, базується на даних (data-driven decision making) та прогнозуванні розвитку ринку, технологій і поведінки споживачів.

Цифровізація також впливає на структуру організацій. Традиційні ієрархічні моделі поступово замінюються гнучкими, проектними та мережевими формами управління. Це забезпечує швидкість реагування на зміни ринкових умов, підвищує адаптивність компаній і сприяє більш ефективному використанню людського та інтелектуального капіталу [7].

Особливе значення у цифрову епоху набуває інноваційний менеджмент, який інтегрує сучасні технології, креативність і знання в управлінські процеси. Використання платформних рішень, аналітичних систем та інструментів штучного інтелекту дозволяє організаціям ефективно координувати ресурси, оптимізувати процеси та створювати нові продукти і послуги швидше, ніж у традиційних умовах.

Таким чином, цифрова епоха формує новий етап розвитку менеджменту, що поєднує класичні та поведінкові принципи управління з цифровими технологіями, гнучкими організаційними моделями та аналітичним підходом до прийняття рішень. Це створює основу для розвитку інноваційних моделей управління, здатних забезпечити конкурентоспроможність та стійкість організацій у сучасному динамічному середовищі.

У цифрову епоху класичні принципи управління доповнюються інноваційними підходами, що дозволяють організаціям швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища, ефективно використовувати дані та технології, а також стимулювати креативність і залученість персоналу. Моделі інноваційного

управління базуються на поєднанні гнучких організаційних структур, цифрових інструментів і стратегічного бачення розвитку [8].

Одним із ключових напрямів є гнучкий (Agile) менеджмент, що передбачає проектну організацію роботи, короткі цикли планування, регулярний аналіз результатів та можливість оперативно вносити зміни у процеси. Agile-моделі сприяють підвищенню адаптивності організації та швидкому впровадженню інноваційних рішень.

Іншим ефективним підходом є Lean-менеджмент, який орієнтований на оптимізацію ресурсів, мінімізацію втрат та підвищення цінності продуктів для споживачів. У поєднанні з цифровими технологіями Lean дозволяє автоматизувати рутинні процеси, швидко аналізувати дані та підвищувати продуктивність організації.

Значну роль відіграють платформні та екосистемні моделі управління, що використовують цифрові платформи для об'єднання внутрішніх і зовнішніх ресурсів, забезпечення взаємодії з партнерами та залучення спільнот користувачів. Такі моделі дозволяють створювати інноваційні продукти та послуги швидше, ніж традиційні централізовані структури.

Інтеграція історичних управлінських принципів у цифрові моделі також залишається актуальною. Принципи планування, організації, контролю та мотивації, сформульовані класиками менеджменту (Тейлор, Файоль, Вебер), адаптуються до сучасних умов через автоматизовані системи управління, аналітичні інструменти та інноваційні методи мотивації.

Особливу увагу сучасні моделі приділяють управлінню знаннями та людським капіталом, де критично важливими є здатність персоналу до навчання, креативність та компетенції у сфері цифрових технологій. Це забезпечує організаціям конкурентні переваги, здатність до швидкого впровадження інновацій і ефективне управління змінами [9].

Таким чином, формування моделей інноваційного управління у цифрову епоху ґрунтується на інтеграції технологій, гнучких структур, історичних управлінських принципів і людського фактору. Це дозволяє організаціям ефективно функціонувати в умовах цифрової економіки, підвищувати адаптивність та створювати стійкі конкурентні переваги.

Висновки. Дослідження показало, що менеджмент пройшов тривалий історичний шлях розвитку від емпіричних та класичних моделей до складних інноваційних систем, адаптованих до сучасних цифрових умов. Класичні теорії Ф. Тейлора, А. Файоля та М. Вебера заклали фундамент для наукового підходу до управління, формування організаційних структур та принципів ефективної координації діяльності. Водночас внесок представників школи людських відносин, а саме, Е. Мейо, Д. МакГрегора та А. Маслоу, підкреслив значущість соціально-психологічних факторів, мотивації та управління людським капіталом у підвищенні продуктивності праці.

Науково-технічний прогрес і розвиток інформаційних технологій спричинили трансформацію управлінських підходів, спрямовану на підвищення аналітичності, адаптивності та ефективності прийняття рішень. Цифрова епоха

відкрила нові можливості для організацій, забезпечивши доступ до великих обсягів даних, автоматизацію процесів, використання штучного інтелекту та хмарних платформ, що кардинально змінило роль менеджера та структуру організацій.

Формування моделей інноваційного управління у цифрових умовах базується на поєднанні гнучких організаційних структур, цифрових технологій, історичних управлінських принципів та людського фактору. Підходи Agile, Lean, платформні та екосистемні моделі дозволяють організаціям швидко реагувати на зміни, ефективно використовувати ресурси та стимулювати креативність персоналу. Інтеграція класичних принципів управління з цифровими інноваціями забезпечує ефективність, стійкість і конкурентоспроможність підприємств у сучасному динамічному середовищі.

Отже, історичний розвиток менеджменту, його теоретичні засади та сучасні цифрові трансформації створюють необхідну основу для формування нових моделей інноваційного управління, які здатні забезпечити ефективне функціонування організацій у цифрову епоху та сприяти їх сталому розвитку.

Список використаних джерел

1. Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. New York, NY: Harper & Brothers. (USA)
2. Fayol, H. (1916). *Administration industrielle et générale*. Paris, France: Dunod.
3. Weber, M. (1922). *Wirtschaft und Gesellschaft*. Tübingen, Germany: Mohr Siebeck.
4. Mayo, E. (1933). *The human problems of an industrial civilization*. New York, NY: Macmillan.
5. Усіченко І. В., Мироненко М. І., Лисенко Т. Історія розвитку менеджменту: від давніх часів до наших днів // *Економіка та суспільство*. 2024. №59. С. 134–145. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024>.
6. Шоробура І. М. Історичні аспекти розвитку менеджменту в Україні // *Педагогічний альманах*. 2023. №53. С. 441–452. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi53.441>
7. Дончак Л., Погріщук О., Сисоєва І. Стратегічний менеджмент у цифрову епоху: виклики та можливості // *Економіка та суспільство*. 2024. №70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-63>
8. Мельник А. Інноваційні підходи до менеджменту організацій в епоху цифровізації // *Вісник Хмельницького нац. ун-ту. Економічні науки*. 2025. Том 340, №2. С. 618–622. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-98>
9. Глушенкова А. А. Управління інноваційними проєктами в умовах цифрової трансформації // *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2024. №2 (45). DOI: <https://doi.org/10.31673/2415-8089.2024.010707>